

Veronika Burdová: **Krize identity z perspektivy transgender**

Posudek vedoucího práce

Magisterská diplomová práce Veroniky Burdové se primárně zabývá vztahem pohlavní, respektive genderové identity k tělu a tělesnosti jednotlivců, se zvláštním zřetelem k trans studies a k otázce pohlavní/genderové identity transgender lidí. Co se týká bibliografie, tak práce vychází především za dvou hlavních zdrojů: na straně jedné z analýzy a interpretace ústředních spisů Judith Butler (Gender Trouble a Bodies that Matter), na straně druhé z vybraných textů feministické filosofky Herty Nagl-Docekal.

Autorka práce nejprve velice přesně shrnuje a interpretuje konstruktivistické a performativní pojetí Butler a ukazuje, jak se autorka Gender Trouble snaží postupem času do své koncepce (i v reakci na některé kritiky) více zahrnout perspektivu těla a tělesnosti, aby pak s pomocí více biologizujících důrazů Nagl-Docekal ukázala limity takového pojetí genderové/pohlavní individuace jednotlivce, v němž i přes zohlednění materiality těl (zejména v Závažných tělech) stále převažuje jazykový, performativní, citační přístup.

Za nejsilnější stránky předložené práce považuji jednak schopnost autorky přesně a strukturovaně vyložit základní pozice obou hlavních autorek, jednak komparativní přístup, díky němuž zřetelně vystávají jak originalita myšlení Butler, tak některé limity jejího projektu, zejména zapojení těla a jeho materiality do jejího původně jazykového pojetí subjektivace subjektu. Velice také oceňuji širší filosofické zaměření práce: autorka dokáže přesvědčivě abstrahovat od konkrétní otázky pohlavní/genderové identity k obecnější problematice vzájemného vztahu přírody a kultury, který tvoří cosi jako dialektický oblouk celé práce. Autorka vychází zjednodušeně řečeno ve své analýze pohlavní/genderové individuace z více « kulturního » přístupu Butler, poté se zaměří na více biologizující přístupy, aby pak naznačila možnou syntézu a překonání obou pozic ve « feministické biologii », která zdůrazňuje myšlenku « stávání se tělem » jako dynamického a transformativního procesu, který není ani jednoznačně « biologický » ani jednoznačně « kulturní ». Cituji na str. 41-42:

« Otázka těla jako biologického či sociálního činitele se posouvá směrem k otázce, jak zkoumání těla ukazuje omezení těchto kategorií. Pokud se má feminismus vyrovnat s biologickým tělem musí se oprostit od představy těla jako omezujícího, fixovaného a daného směrem k myšlence "stávání se tělem" jako dynamickým, transformačním procesem (ibidem, s. 141). Nové přístupy navrhované feministickými biology (...) poskytují nové koncepční strategie umožňující podkopat dualistické rozdělení přírody a kultury, materiality a konstrukce, a to prostřednictvím pochopení jejich vzájemných souvislostí a současné aktivity a působení sociálního a biologického. »

S otevřeným pojetím identity těla jako dynamického procesu, který není ani jednoznačně kulturní, ani přírodní, a který tudíž není ani jednou pro vždy fixovaný či daný, souvisí ovšem rovněž dvě nejvážnější slabiny, které lze podle mě předložené práci vytknout. Za prvé je to samo nastolení problematiky jako « zmítá(ní) v krizi nejistoty identity » (s. 55). Jde o otázku nejistoty ohledně vlastní genderové/pohlavní identity jako známky destabilizace (kterou snad podle autorky dokonce způsobila Butler svou teorií) a kterou je třeba překonat návratem k fixním dichotomiím mužství, ženství, atp. Na str. 6 např. autorka píše: « Důsledky [radikální] teorie Butler ohrožují identity těch, pro něž stabilní genderová identita představuje základ vlastního sebepotvrzení ». Autorka v této souvislosti správně připomíná termín nejistota, angl. « precarity » (v tomto obecném kontextu by možná bylo přesnější « precariousness »). Zdá se mi však, že na rozdíl od Butler, která nejistotu

chápe jako podmínku podmíněnosti nás všech a uvědomění si nejistoty našich životů pak chápe jako počátek neidentitární etiky, autorka zdá se chápe nejistotu jako neblahý důsledek destabilizace genderové identity, který ohrožuje sebepojetí trans lidí. Není určitá míra nejistoty naopak něco, co má potenciál osvobodit od hegemonické heteronormativity a co je rovněž více v souladu s pojetím těla jako otevřeného dynamického procesu?

Asi nejproblematictější pasáž celé práce explicitně popírá ono dynamické, přírodě i kultuře otevřené pojetí těla tím, že normativně upírá právo na asistovanou reprodukci některým konkrétním skupinám. Cituji na str. 56-57: « Systém asistované reprodukce na první pohled sice vypadá jako pomocná ruka pro páry i jednotlivce, kterým se nedaří počít přirozenou cestou či se jim nedaří najít vhodného partnera, z opačné strany mince je to velmi dobře výnosný business. Důvody, které vedou k rozhodnutí o absolvování tohoto náročného procesu, by měly být ošetřeny předem stanovenými pravidly, která by předem vyloučila případy jakými by mohly představovat single ženy, které plánují vychovávat děti bez partnera nebo starší páry, kde průměrný věk žen přistupujících k asistované reprodukci je 36 let, či homosexuálním párům, které přirozeně nemohou mít vlastní biologické děti. Tato pravidla nemají těmto jedincům zabránit v možnosti mít a vychovávat děti, pouze jim neumožní mít tyto děti prostřednictvím asistované reprodukce. » Tato pasáž se vymyká z celku práce svým silně normativním, diskriminačním tónem, který nejen, že se neopírá o žádnou relevantní literaturu, ale je také v protikladu s ústředními intuicemi jinak velmi dobře napsané práce.

Doporučené hodnocení: velmi dobře (2).

Praha, 22. ledna 2022

Jan Bierhanzl, Ph.D.